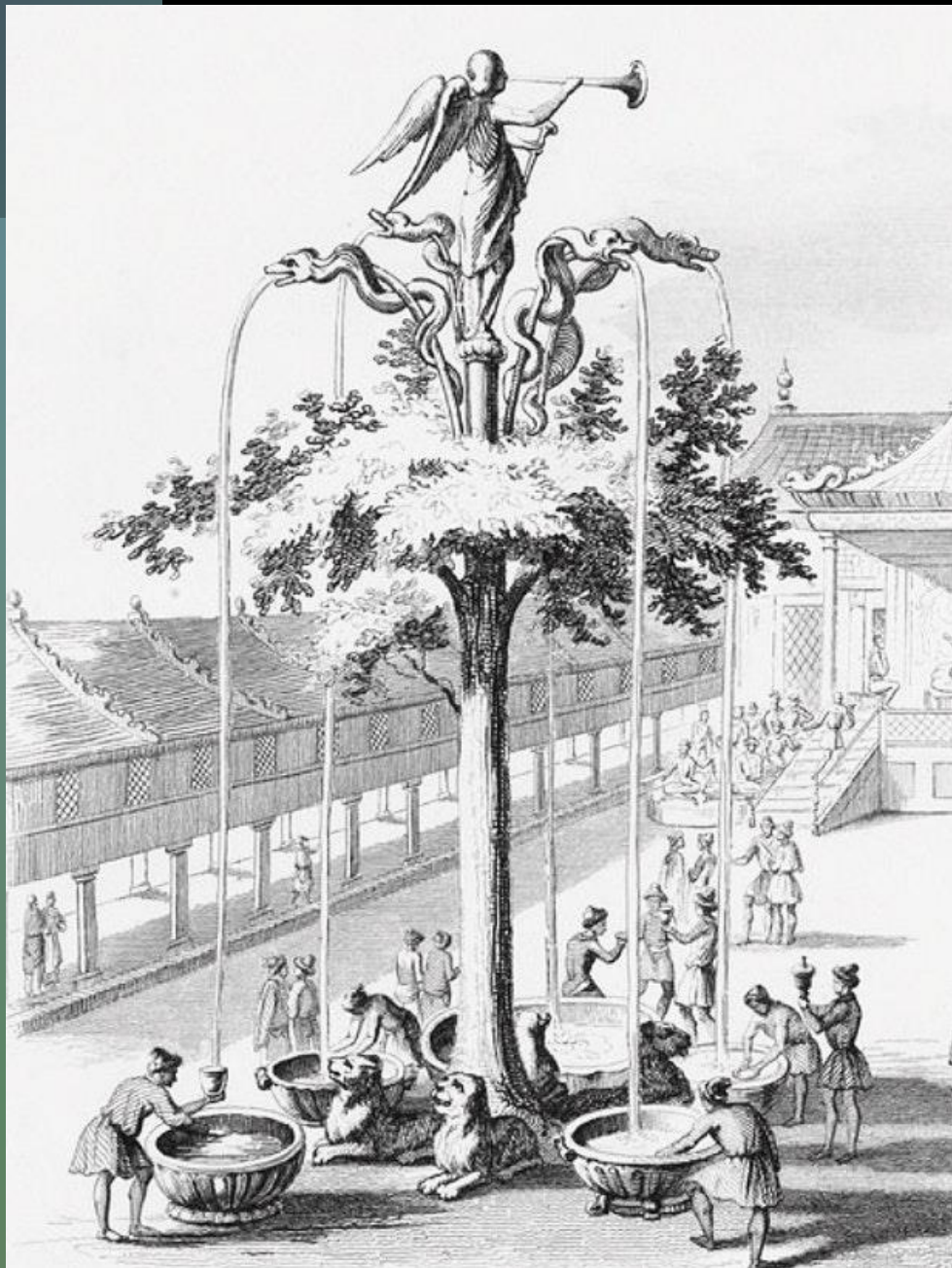

A Nagy Mongol Birodalom Güjük és Mönöke nagykánok

Birtalan Ágnes

2024

**A ppt-k letölthetők lesznek az
alábbi webhelyről:**

birtalan.innerasia.hu

Egyetem: Nagy Mongol Birodalom

Kronológia

- Yisügei ba'atur
- **Činggis qan NAGYKÁN**
 - (1206-1227)
 - **Tolui RÉGENS**
 - (1227-1229)
 - **Ögödei NAGYKÁN**
 - (1229-1241)
 - **Töregene RÉGENS**
 - (1242-1246)
 - **Güyük NAGYKÁN**
 - (1246-1248)
- **Oyul-γayimiš RÉGENS**
 - (1248-1251)
- **Möngke NAGYKÁN**
 - (1251-1259)

Primer források 1. Belső források

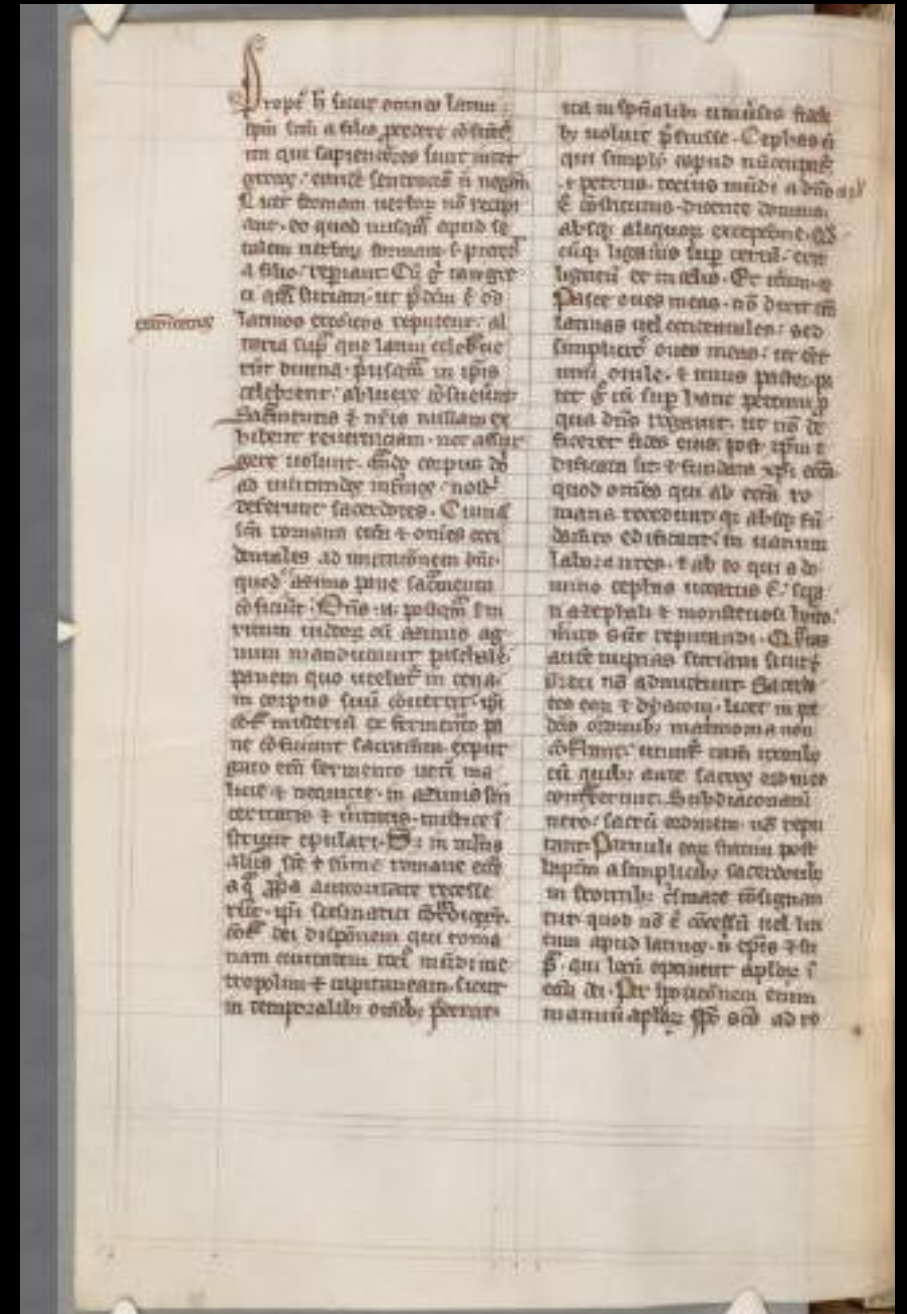
- *Nagy sárga krónika a régi mongol kánok származásáról.* Fordította, a jegyzeteket és az előszót írta: Tóth Zsolt, a bevezető tanulmányt írta: Birtalan Ágnes. Budapest, Magyarságkutató Intézet 2023. Lásd még az alábbi linken:
<https://birtalan.innerasia.hu/download/>
(2024.09.08.)

Primer források 2. Külső források

- Plano Carpini útijelentése 1247-ből. In: Györffy György (szerk.) *Julianus barát és napkelet fölfedezése*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó 1986. 91–183. Lásd a Terebess.hu oldalon is. (2024.09.08.)
- Rubruk útleírása 1255-ből. In: Györffy György (szerk.) *Julianus barát és napkelet fölfedezése*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó 1986. 201–380. Lásd a Terebess.hu oldalon is. (2024.09.08.)
- *Marco Polo utazásai*. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Vajda Endre. Budapest, Gondolat Kiadó 1984.

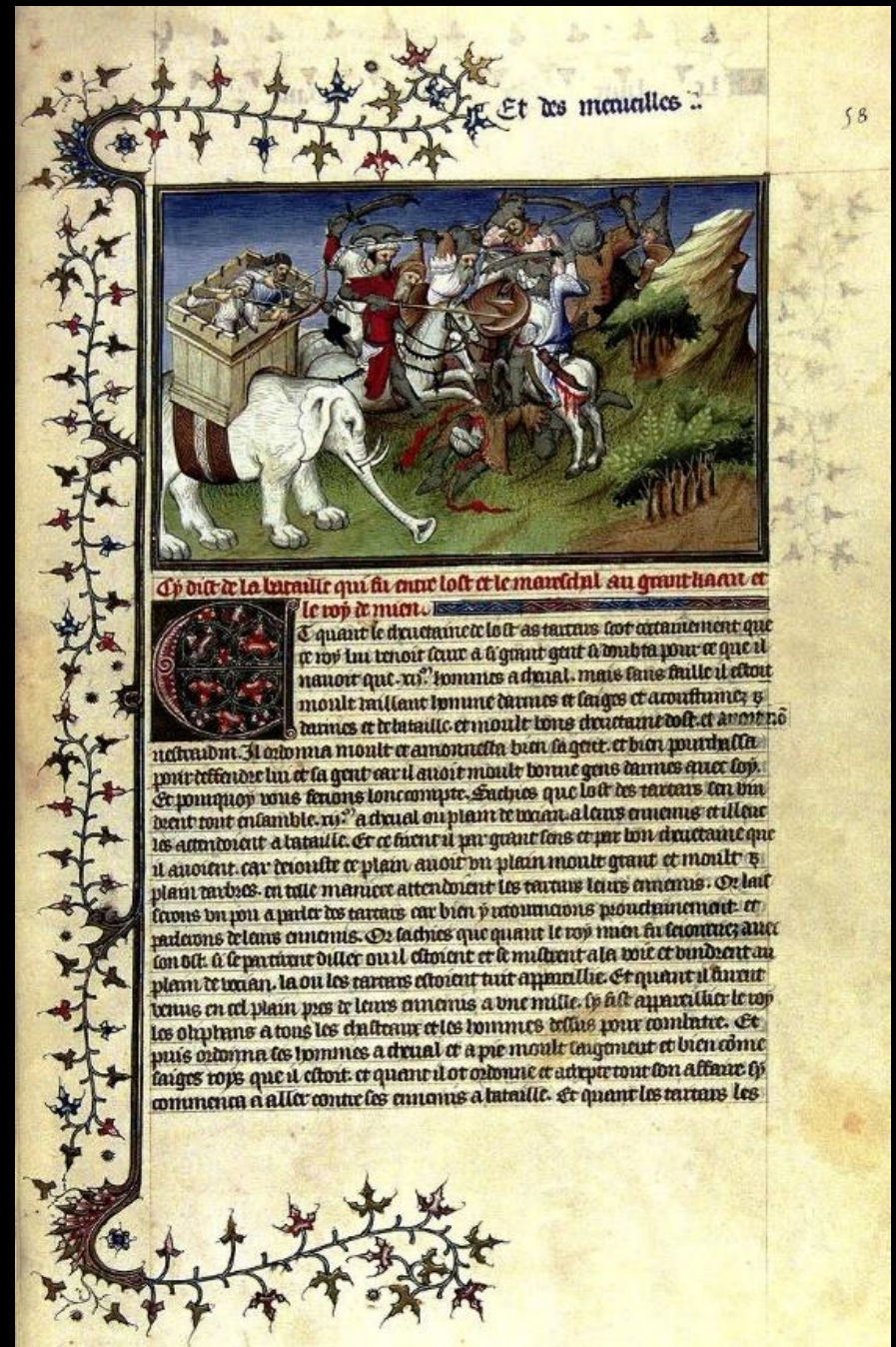
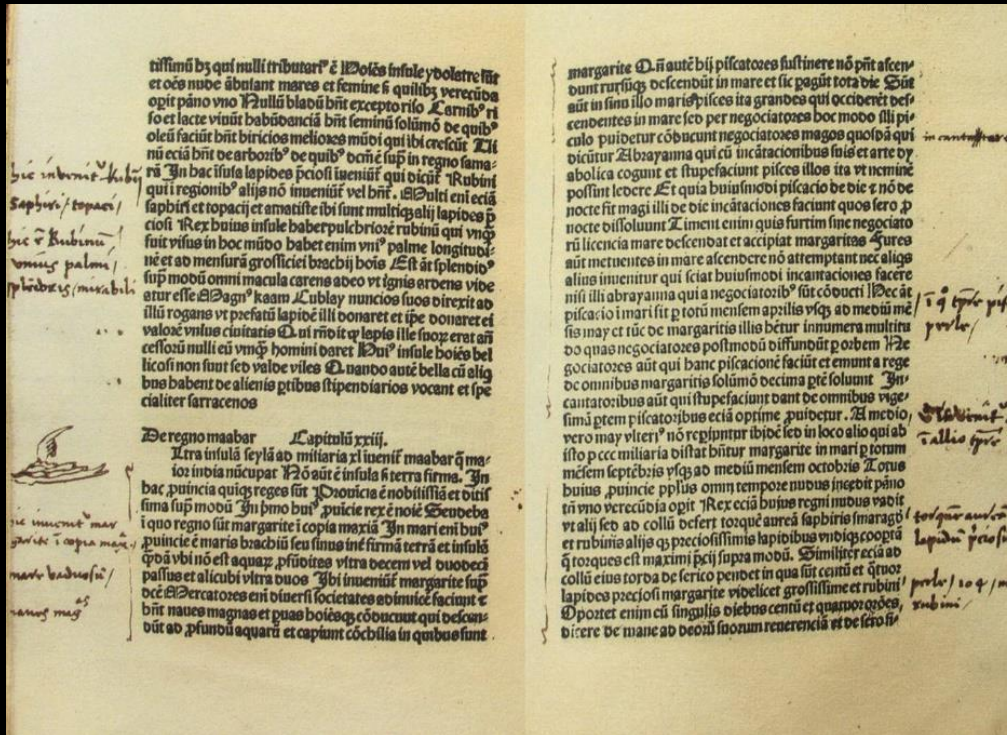
Külső források: európai 1.

- *The Long and Wonderful Voyage of Frier Iohn de Plano Carpini, by John de Plano Carpini. (Latin version)* (<http://ebooks.adelaide.edu.au/h/hakluyt/voyages/carpini/english.htm> I) (14.08.2013)
- *William of Rubruck's Account of the Mongols.* <http://depts.washington.edu/silkroad/texts/rubruck.html> (2024.10.18.)

Külső források: európai 2.

- The Travels of Marco Polo.
<http://www.gutenberg.org/cache/epub/10636/pg10636-images.html> (2024.10.18.)

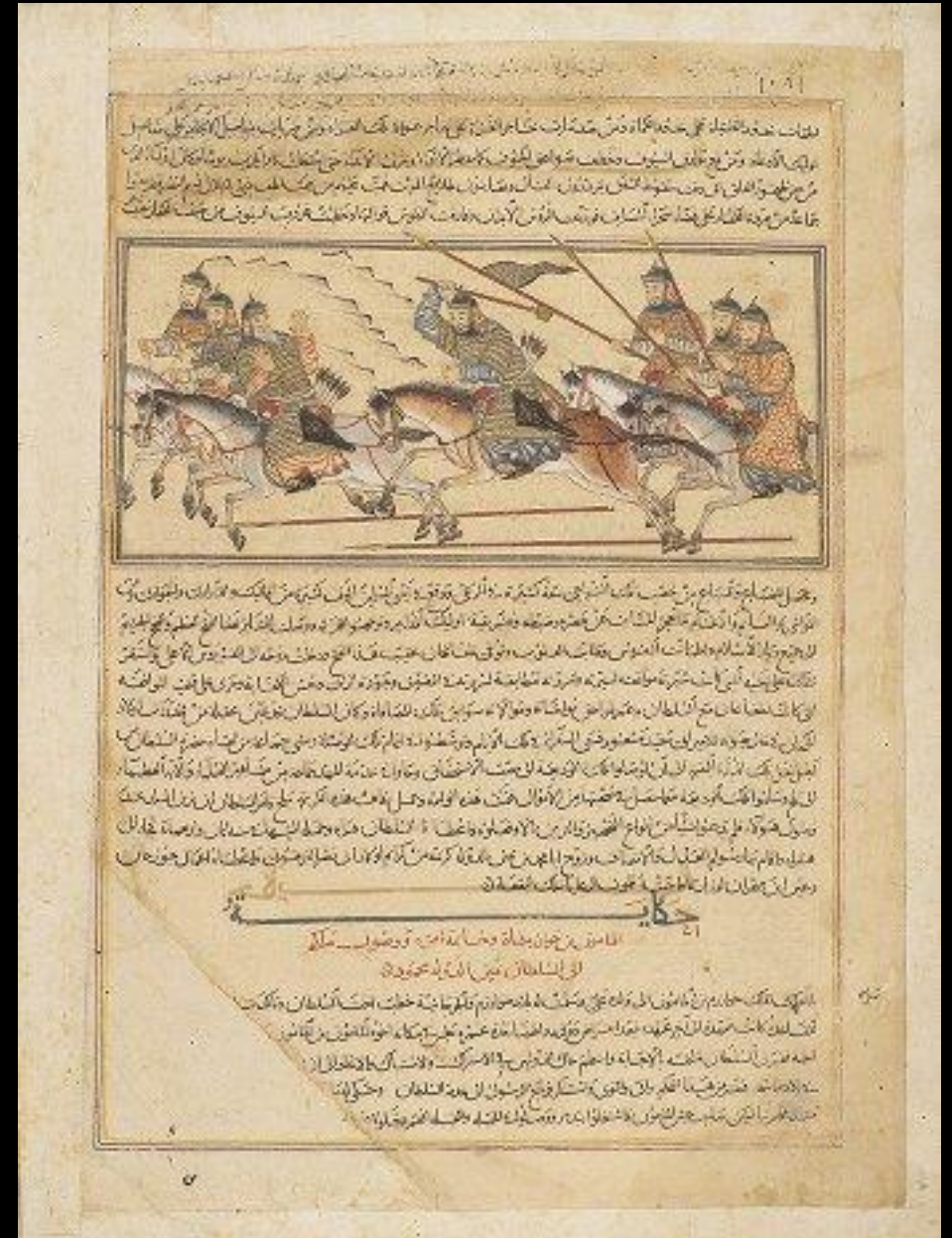
Külső források: perzsa

E. g.

Rashid ad-Din: *Jami' al-Tawarikh*

“Compendium of Chronicles” c.1306 or c.1314/15

<https://images.is.ed.ac.uk/luna/servlet/detail/> (2024. 10.18.)

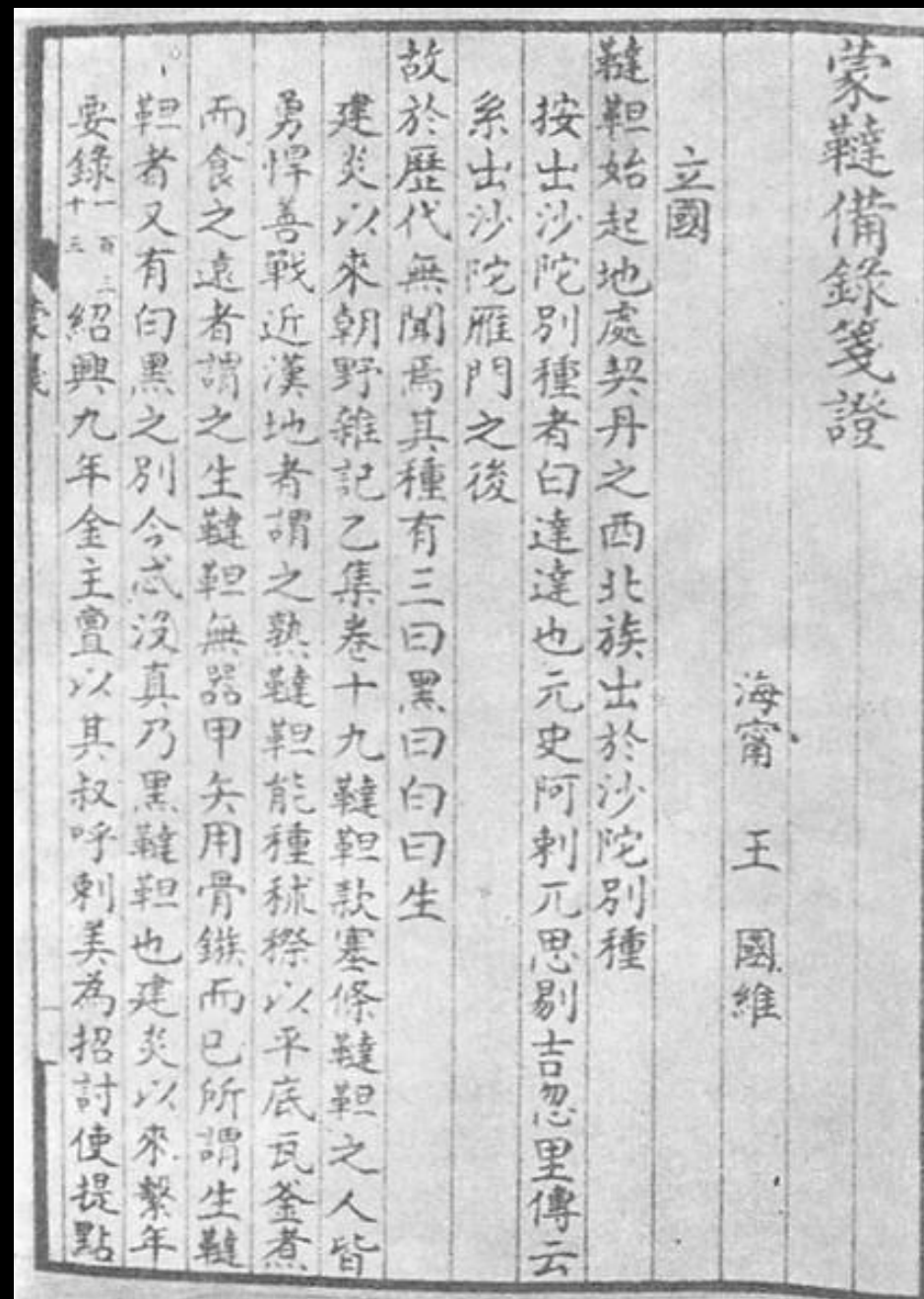
Külső források: kínai

E. g.

*Мэн-да бэй-лу. Полное
описание монголо-татар.*

Ed.: Мункуев Н. Ц. Москва,
Наука 1975.

<http://www.vostlit.info/Texts/rus13/Menda/text.phtml?id=4407> (2024.10.18)

Tanulmányok

- Rachewiltz, Igor de: *Papal Envoys to the Great Khans*. Stanford, Stanford University Press 1971.
- Rachewiltz, Igor de: Qan, Qa'an and the Seal of Güyüg. *East Asian History* 43 (2019) 95–100.
<https://eah.anu.edu.au/43/index.html> (02.11.2024)

Külső (étikus) források: általános megjegyzések

- A szemtanú megfigyelése: **valóság**.
- **Sztereotipizálás** (európai/kínai/perzsa) a nomádokról („barbárok”) alkotott hagyományos elképzelés.
- **Másoktól** szerzett információk, például tolmácsoktól vagy rajtuk keresztül.
- **Akaratlan torzítások**, félreértelmezések.

Esettanulmány: A vallás

- Vallás: **érzékeny** téma.
- **Fontos az utazónak/krónikásnak és a közönségének is** (különbség az európai és az ázsiai szerzők között).
- **Értékelő** (dicsérő/beccsmérlő) megjegyzések is előfordulnak, nemcsak az információ gyűjtés (különbség az európai és ázsiai szerzők között).

Güyük (1246-1248)

- Ögödej nagykán öröklési vonala (legitimitás?)
- Jelentős háborús tapasztalat (nyugati hadjárat, keleti hódítások)
- Diplomácia
- Birodalmi adminisztrációs reformok
- Belső ellentét a Toluj-ággal és Batuval

Хаймиш Огул

OGHUL QAIMISH KHATUN
Regent of Mongol Empire, 1248-1251
Огул Хаймиш

Giovanni Pian del Carpini (1182–1252)

- Plano Carpini, Carpini ferences misszionárius, pápai (IV. Ince 1243-1254) legátus
- 1245-1247 IV. Ince küldi Karakorumba Gűjük nagykánhoz.
- Útjelentése: „Kezdődik az általunk tatároknak nevezett **mongolok** históriája”

Plano Carpini IX/32

- „Arccal **délnek álltak** oly módon, hogy egyesek egy kőhajításnyira voltak a többiektől és mind messzebbre – messzebbre haladtak, miközben **imákat mondtak, és térdet hajtottak déli irányba**. Mi azonban nem tudtuk, varázsigéket mondanak – e, vagy Istennek, vagy másnak hajtanak – e térdet, ezért nem akartunk térdet hajtani. Jó ideig csináltak így, aztán visszatértek a sátorhoz, **Güjüket a káni székbe ültették**, és térdre borultak előtte, előbb a vezérek, majd az egész nép, minket kivéve, mivel mi nem voltunk neki alávetve. Ennek végeztével **nekiláttak az ivásnak**, és ahogy ez már náluk szokásos, egész estig egyfolytában ittak. „

Plano Carpini IX/43

- „Azt is szentül hiszik, mondták a háza népéből való keresztények, hogy **a kán fel fogja venni a kereszténységet**; erre nyilvánvaló jelek mutatnak, mert keresztény papokat tart, és megadja nekik a keresztényi szükségleteket. Legnagyobb sátorpalotája előtt **van mindig egy kápolna is**, és más keresztények módjára nyilvánosan és nyíltan énekelnek, s a szertartásokhoz a görögök rendje szerint fával harangoznak, bármekkora tatár tömeg vagy másfajta sokaság övezi is őket. Ezt a többi vezér nem teszi meg.”

Güyük és IV. Ince

- Güyük (u. 1246–1248) levele
- IV. Ince pápához (1243–1254)
- Kelt: november 11. 1246 perzsa és „middle Turkic”; legitimzált: Güyük pecsétjével (válasz: a *Cum non solum* levélre)

IV. Ince leveléből 1.

- „...**regi et populo Tartarorum** viam agnoscere veritatis.
- **Cum non solum** homines verum etiam animalia irrationalia nec non ipsa mundialis elementa machine quadam nativi federis sint unione coniuncta ...
- Forrás: *Cum non solum*
https://la.wikisource.org/wiki/Cum_non_solum
(2024.11.11.)

IV. Ince leveléből 2.

- „Nos igitur, pacifici regis exemplo cunctos **in unitate pacis sub Dei timore vivere cupientes**, universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente, **quatinus ab impugnationibus huiusmodi et maxime Christianorum persecutionibus de cetero penitus desistentes**, super tot et tantis offensis **divine maiestatis iram**, quam ipsarum exacerbatione vos non est dubium graviter provocasse ...”

Güyük kán levele

- **Preambulum; Invocatio, intitulatio**
- **M(ä)ngü t(ä)ngri küč(ü)nde/kür (u)l(u)γ ulus n(u)ng Talui nung/xan y(a)rl(i)γ(i)m(i)z.**
- “By the power of the Eternal Sky, the Oceanic Khan of the whole great people, our command.
- **Salutatio, inscriptio**
- This is an **order** sent to the great Pope so that he might know and understand it.
- **Narratio**
- We have written it in **the language of the lands of the kerel. Counsel** was held. A petition of submission was sent; it was heard from your ambassadors. And if you keep to your word, you, who are the great **Pope, together with all the kings, must come in person to do homage to us.** We will then cause you to hear every command that there is of the **Yasa.**

Forrás: Güyük kán levele IV. Ince pápához

- *Güyük Khan's letter (source of the English translation).*
- [\(https://human.libretexts.org/Courses/Saint_Mary's_College_\(Notre_Dame_IN\)/Humanistic_Studies/The_Mongols%3A_Self-Perception%2C_Letters_and_Rhetoric%2C_and_Modern_Legacies/02%3A_Letters_and_Rhetoric_between_East_and_West_\(1240s_CE\)\)](https://human.libretexts.org/Courses/Saint_Mary's_College_(Notre_Dame_IN)/Humanistic_Studies/The_Mongols%3A_Self-Perception%2C_Letters_and_Rhetoric%2C_and_Modern_Legacies/02%3A_Letters_and_Rhetoric_between_East_and_West_(1240s_CE)) (19.10.2024)

Sárga Krónika (17. század)

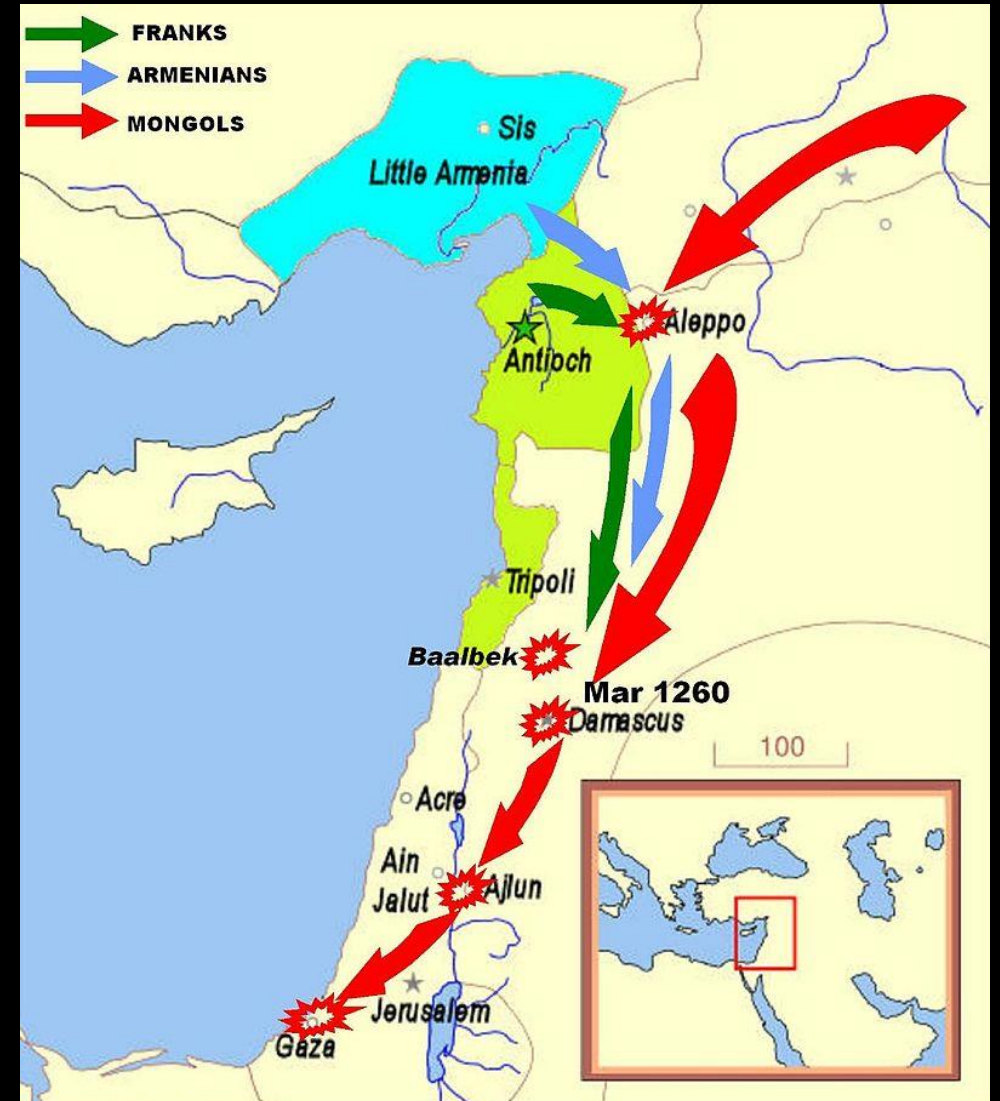
- „Azidőben **Toluj kánnak** négy, Szorkagtaj-beki tajkutól született fia volt **Möngke, Kubiláj, Hülegü és Arigbuka**. A legidősebb báty, **Möngke lett a kán**, aki nyolc év múlva meghalt. [53] Azután az öccse, a disznó [1215] évében született **Kubiláj Szecsen kán** lépett a trónra negyvenhat évesen, a majom [1260] évében. A nyarat Sangtu Kejbüng Kürdü városában töltve, a telet pedig a nagy Dajdu városban, a négy népet nem zaklatta, a nyolc határt nem remegtette, általános békességet és boldogságot hozott.”

Möngke (1251-1259) PAX MONGOLICA

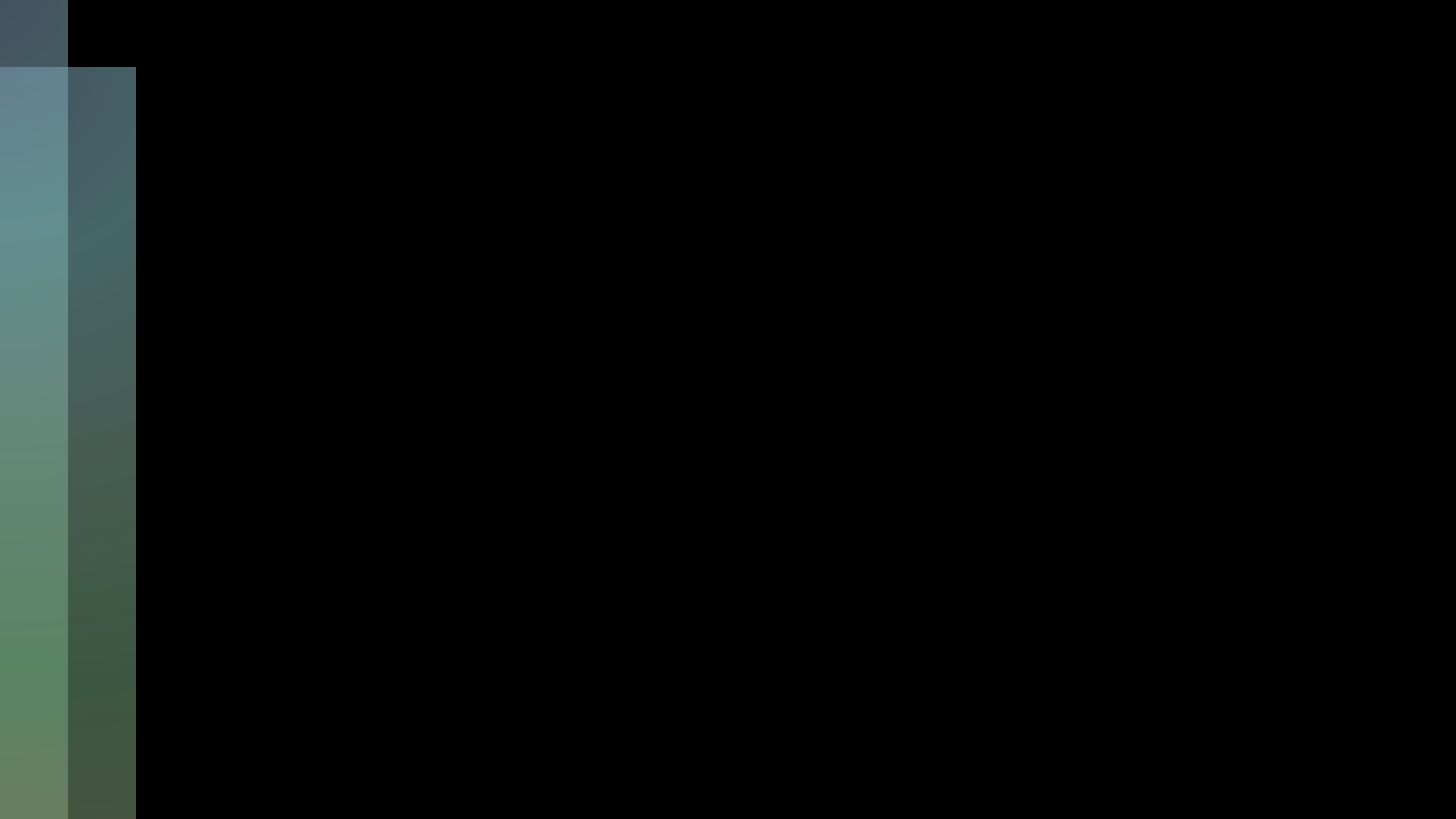
- A Toluj-ág hatalomra jutása (1251-es kurultájok)
- Jalantős hadi tapasztalat (1235- nyugati hadjárat)
- A birodalom tovább terjeszkedik (Közel-Kelet 1258, Korea, Dél-Kína, Tibet)
- Közigazgatási reformok (muszlim, ujjur buddhista, kínai konfuciánus tisztviselők)
- Adóreform, a kereskedők jogállásának rendezése
- Buddhizmus támogatása (adómentesség); Karma Paksi (1204-1283)
- Karakorum: multikulturális központ

Arig Böke és Hülegü (Tolujida ág)

- Arig Böke (1209-1266)
otchigin – legitim öröklési rend (?)
- Hülegü (ilkán 1261-1265)

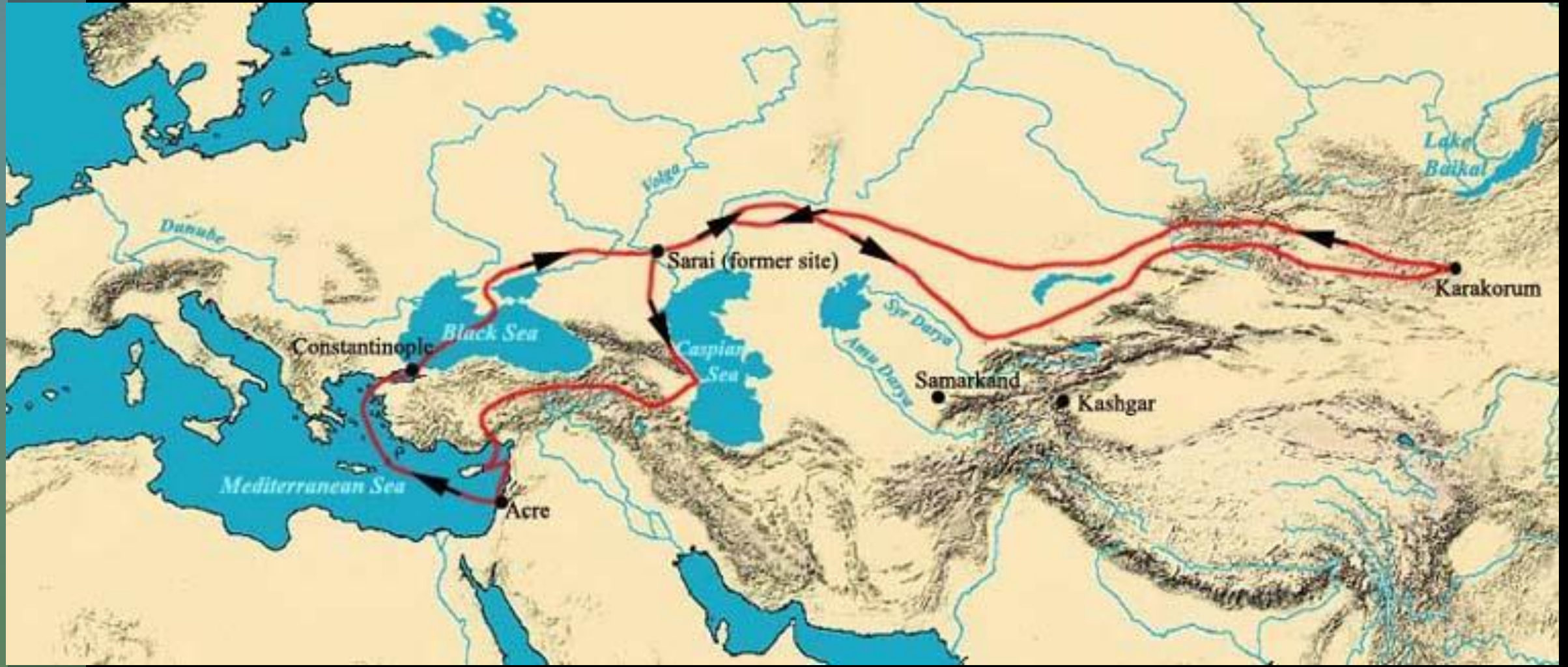

Wilhelm Rubruck (1215/1220–1270 k.)

- Ruisbroeck, Ruysbroek, de Rubruquis, misszionárius, pápai követ. –
- 1248 IX. (Szent) Lajos királlyal (1226-1270) részt vesz a kereszteshadjáratban.
- 1253-1254 Karakorumba Möngke nagykánhoz látogat.

XIX. BATU UDVARÁRÓL S A FOGADTATÁSRÓL, MELYBEN NÁLA RÉSZESÜLTEK (cf. Terebess.hu)

- (6) Ekkor bevezettek minket a sátor közepéig, de nem kívánták meg, hogy térdhajtással adjunk tiszteletet, mint a követek tenni szokták. Ott állottunk hát Batu színe előtt annyi ideig, ameddig egy Miserere mei Deus elmondása tart; mindenki teljes csendben volt. **Batu trónuson ült**, mely olyan hosszú és széles volt, mint egy kerevet, az egészet aranyozás borította, és három lépcsőfok vezetett fel rá; egyik felesége volt mellette.

XIX. BATU UDVARÁRÓL S A FOGADTATÁSRÓL, MELYBEN NÁLA RÉSZESÜLTEK (cf. Terebess.hu)

- (6) **Jobbról elszórtan ültek a férfiak, balról az úrnők**, és amely helyet az asszonyok nem töltöttek meg a maguk részén, tekintve hogy csak Batu feleségei voltak jelen, azt a férfiak foglalták el. **A sátor bejáratában** állott a pad, rajta a kumisz s a drágakövekkel díszített nagy arany – és ezüstserlegek. Batu figyelmesen vizsgált minket, mi meg őt; termetre olyannak találtam, mint Beaumont – i János úr volt – Isten nyugosztalja. Arcán piros foltok virítottak.

XXIV. HOGYAN KEVEREDTEK ÖSSZE A NESZTORIÁNUSOK ÉS A MOHAMEDÁNOK; [BUDDHISTA] BÁLVÁNYTEMPLOMAIKRÓL (cf. Terebess.hu)

- (1) Elsők az ujugurok, akiknek országa az említett Organum tartománnyal érintkezik ama hegyek között kelet felé; valamennyi városukat **nesztoriánusok és mohamedánok** vegyesen lakják, és ők maguk Perzsia irányában a mohamedán városokban is elterjedtek.

-

XXIV. HOGYAN KEVEREDTEK ÖSSZE A NESZTORIÁNUSOK ÉS A MOHAMEDÁNOK; [BUDDHISTA] BÁLVÁNYTEMPLOMAIKRÓL (cf. Terebess.hu)

- Az említett Kajalig városban három [buddhista] **bálványtemplomuk van**, ezek közül kettőt meglátogattam, hogy megtekintsem **oktalanságaikat**. Az egyikben egy emberre akadtam, aki a kezén fekete tintával festett keresztet hordott; ebből azt következtettem, hogy **keresztény**, annál is inkább, mert mindenre, amit csak kérdeztem tőle, keresztény módra felelt. Megkérdeztem hát: „**Miért nincs itt nálatok kereszt és Jézus Krisztus képmása?**” Ez volt a válasz: „Nem szokás nálunk.” Ebből így véltem, hogy keresztények volnának, de vallási tanítás híján elhagyták.

XXX. Sámánjaikról

- (2) Egyesek közülük értenek valamelyest a **csillagászathoz**, főképp maga a **fősámán**, és előre meghirdetik a nap és hold fogyatkozását; amikor ennek bekövetkezésére várnak, az egész nép ellátja magát élelemmel, hogy ne kelljen házuk ajtaján kilépniök. Ha aztán beáll a fogyatkozás, **megszólaltatják a dobokat és a sípokot**, nagy lármát és kiabálást csapnak. Mikor pedig véget ér, akkor ivással és lakmározással töltik idejüket, és nagy örömet ülnek. A sámánok jelölik ki minden vállalkozás megtételéhez a **kedvező vagy baljós napokat**; ezért sohasem gyűjtenek sereget, és nem kezdenek háborúba az ő javaslatuk nélkül; **Magyarországra** is réges – régen visszatértek volna, de **a sámánok nem engedik**.

A képek forrása 1. (utolsó megtekintés: 2024.11.04.)

- Audience with Möngke (after Juvaini). <https://publicdomainreview.org/essay/the-khans-drinking-fountain/>
- Güyük's letter. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/LetterGuyugToInnocence.jpg>
- Innocent IV sends envoys to the Mongols. https://hu.wikipedia.org/wiki/IV._Ince_p%C3%A1pa#/media/F%C3%A1jl:Pope_Innocent_IV_sends_Dominicans_and_Franciscans_out_to_the_Tartars.jpg
- Karakorum fountain from Pierre de Bergeron's Voyages faits principalement en Asie (1735) <https://publicdomainreview.org/essay/the-khans-drinking-fountain/>
- Möngke (Juwaini). https://en.wikipedia.org/wiki/M%C3%B6ngke_Khan#/media/File:Audience_de_M%C3%B6ngke.jpg
- Rubruck's route. https://en.wikipedia.org/wiki/William_of_Rubruck#/media/File:Route_rubrouck_1253_55.JPG
- Yuan Empresses. https://en.wikipedia.org/wiki/Gugu_hat#/media/File:Empressesryuandinastycollage.jpg

A képek forrása 2. (utolsó megtekintés: 2024.11.04.)

- Güyük. <https://realrareantiques.com/yuan-dynasty-emperors/guyuk-khan/>
- Letter of Innocent. https://i0.wp.com/upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d4/LetterInnocenceToTartarKingAndPeople_a.jpg
- Möngke kagan's stele. <https://live2makan.com/2024/05/08/chinggis-khaan-national-museum/>
- Ogul-Gaimish. https://scontent.fbud7-4.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/431585749_887488326721088_4079809748938807944_n.jpg?_nc_cat=101&ccb=1-7&_nc_sid=127cfc&_nc_ohc=3NChrXKQzL4Q7kNvgEeQnEq&_nc_zt=23&_nc_ht=scontent.fbud7-4.fna&_nc_gid=AiovMpwvEqxoOGJVvLDSROJ&oh=00_AYCmpolRXpsVSAyvpSJ66jgYltH3c6CQXd2AXFtj7qAR0A&oe=67543B14